
Kommentarer till läraren

djurförsök.info

Innehållsförteckning

Innehållsförteckning	2
Om materialet	3
Vad kan du om djurförsök?	4
Vad tycker du och vad säger lagen?	6
Värderingsövning djurförsök	7
Hur går ett djurförsök till?	9
Åsikter om djurförsök	11
Granska argumenten och ta ställning	13
Djurförsöksetisk nämnd – vilka ansökningar ska du godkänna	15
Det goda samhället	18
Fakta och myter om djurförsök – gör en kritisk granskning av informationskällor	20
Uttryck din åsikt – skriv en debattartikel	22
Undersök attityder och kunskaper om djurförsök	24

Om materialet

Det här studiematerialet baseras på information från webbplatsen djurförsök.info.

Syfte och målgrupp

Syftet med studiematerialet är att ge saklig och relevant information om djurförsök och få elever att reflektera kring etiska frågor kring vetenskap och djurförsök.

Målgruppen för studiematerialet är elever på gymnasieskolan. Eftersom studiematerialet berör gymnasiegemensamma ämnen som ingår i alla gymnasieprogram kan materialet användas av elever på samtliga gymnasieprogram.

Så här jobbar du med lärarhandledningen

Aktiviteterna i studiematerialet utgår till största delen från information på hemsidan djurförsök.info. En stor del av aktiviteterna handlar om att eleverna söker information på hemsidan för att sedan bearbeta den i olika former. En del aktiviteter kräver att eleverna söker information från andra källor, jämför och drar slutsatser.

Materialet innehåller elva aktiviteter som är sorterade under tre ämnen; naturkunskap, religion och samhällskunskap. Det finns även några aktiviteter som fungerar alldeles utmärkt att kombinera i flera av dessa ämnen.

Aktiviteterna under respektive ämne följer samma struktur; en kort beskrivning av aktiviteten som förklarar syftet och ger bakgrund, instruktioner för vad som ska göras. I vissa övningar ges även hänvisningar till vidare arbete och fördjupning.

Aktiviteter, dess inriktning och ämneskoppling

Vad kan du om djurförsök? Naturkunskap, religion, samhällskunskap.

Aktivitetens inriktning: Utveckla kunskaper i naturvetenskap

Vad tycker du och vad säger lagen? Naturkunskap, religion, samhällskunskap.

Aktivitetens inriktning: Utveckla kunskaper i naturvetenskap

Värderingsövning – heta linjen. Naturkunskap, religion, samhällskunskap.

Aktivitetens inriktning: Använd kunskaper för att göra personliga val.

Hur går ett djurförsök till? Naturkunskap.

Aktivitetens inriktning: Utveckla förståelse för hur naturvetenskapliga kunskaper kan användas.

Åsikter om djurförsök. Religion.

Aktivitetens inriktning: Undersök och analysera etiska frågor och ta ställning.

Granska argumenten och ta ställning. Religion.

Aktivitetens inriktning: Använda etiska begrepp, teorier och modeller samt formulera en åsikt.

Djurförsöksetisk nämnd – vilka ansökningar ska du godkänna? Naturkunskap.

Aktivitetens inriktning: Diskutera etiska förhållningssätt kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.

Det goda samhället. Religion.

Aktivitetens inriktning: Resonera kring etiska och moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.

Fakta och myter om djurförsök – gör en kritisk granskning av informationskällor.

Naturkunskap/samhällskunskap.

Aktivitetens inriktning: Söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet. Naturkunskap/Samhällskunskap

Uttryck din åsikt – skriv en debattartikel. Samhällskunskap.

Aktivitetens inriktning: Analysera djurförsök och argumentera för en ståndpunkt.

Undersök attityder och kunskaper om djurförsök. Samhällskunskap.

Aktivitetens inriktning: Analysera samhällsfrågor med hjälp av samhällsvetenskapliga metoder.

Till varje aktivitet finns även en sammanställning av kopplingar till aktuella delar i kursplanen.

Här ges hänvisningar till utdrag ur kursplaner samt även en matris över aktuella kunskapskrav.

Tanken är att du som lärare enkelt ska kunna identifiera vilka delar i kursplanen som behandlas och hur de olika aktiviteterna i materialet kan kopplas till olika delar i kunskapskraven.

Kommentarer till aktiviteterna

Det första tre aktiviteterna tar upp de grundläggande frågorna om vad som gäller vid djurförsök. Syftet är att öka elevernas kunskaper kring djurförsök.

Aktiviteterna är en bra inledning på arbetet om djurförsök, oavsett vilket ämne som arbetet sedan ska behandla. Grundläggande kunskaper behövs för att kunna resonera, ta ställning och argumentera i frågor om djurförsök.

Vad kan du om djurförsök?

NATURKUNSKAP / RELIGION / SAMHÄLLSKUNSKAP

Tid: 40–60 min

Aktivitet: Elever arbetar självständigt eller i mindre grupper med innehållet på djurforsok.info.

Aktivitetens inriktning: Utveckla kunskaper i naturvetenskap

Kommentarer

Djurförsök väcker känslor och det finns en hel del föreställningar och fördomar kring vad som gäller och hur det går till. I det sammanhanget är det viktigt att ta reda på mer så att elevernas resonemang och argument kring djurförsök vilar på vedertagen fakta.

I den här aktiviteten handlar det om att arbeta med ett antal vanligt förekommande frågor kring djurförsök. Tanken är att eleven gör en kunskapsinventering genom att besvara frågorna och sedan stämma av mot svaren. Här finns hänvisningar och länkar som gör det möjligt att ta del av ytterligare fakta kring frågan.

De här frågorna är bra som en inledande aktivitet, det ökar kunskaperna om vad som faktiskt gäller och det rätar förhoppningsvis ut ett antal frågetecken kring fördomar och föreställningar. Frågorna kan även ge upphov till diskussioner och intresse för att ta reda på mer och söka sig djupare in i materialet.

Vill man fördjupa arbetet med hela klassen skulle man kunna dela upp frågorna bland eleverna och ge dem i uppgift att redovisa svaren, vad de har tagit reda på och deras egna reflektioner för varandra i mindre tvärgrupper.

Kopplingar till kursplan Naturkunskap 1a och 1b

Ämnets syfte – ett urval

Genom att få diskutera och utforska frågor med samhällsanknytning ska eleverna ges möjlighet att befästa, fördjupa och utveckla naturvetenskapliga kunskaper för att kunna möta, förstå och påverka sin samtid.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

Förmåga att använda kunskaper om naturvetenskap för att diskutera, göra ställningstaganden och formulera olika handlingsalternativ.

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Eleven kan översiktligt diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.	Eleven kan utförligt diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.	Eleven kan utförligt och nyanserat diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.

Centralt innehåll

- Naturvetenskapligt förhållningssätt, hur man ställer frågor som går att undersöka naturvetenskapligt och hur man går till väga för att ställa företeelser i omvärlden under prövning.

Kunskapskrav Naturkunskap 1a och 1b

Aktiviteten bör inte ligga till grund för bedömning, men de diskussioner som uppstår skapar förutsättningar för eleverna att arbeta med följande kunskapskrav.

Vad tycker du och vad säger lagen?

NATURKUNSKAP / RELIGION / SAMHÄLLSKUNSKAP

Tid: 40–60 min

Aktivitet: Elever arbetar självständigt eller i mindre grupper med innehållet på djurförsök.info.

Aktivitetens inriktning: Utveckla kunskaper i naturvetenskap

Kommentarer

Det här är ett alternativ till aktiviteten "Vad kan du om djurförsök?". Skillnaden här är att dessa påståenden har en tydligare avgränsning mot det regelverk som styr den forskning som bedrivs med djurförsök. Syftet med den här aktiviteten är att inventera elevernas kunskaper och attityder till djurförsök för att sedan ställa dem mot de regelverk som finns. Målsättningen är att eleverna ska öka sin medvetenhet kring de regelverk som faktiskt finns.

Låt gärna eleverna diskutera de påståenden som ger upphov till åsikter och diskussion.

Uppmana dem att söka vidare i materialet för att få mer information om vad som gäller.

Kopplingar till kursplan Naturkunskap 1a och 1b

Ämnets syfte – ett urval

Genom att få diskutera och utforska frågor med samhällsanknytning ska eleverna ges möjlighet att befästa, fördjupa och utveckla naturvetenskapliga kunskaper för att kunna möta,

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Eleven kan översiktligt diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.	Eleven kan utförligt diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.	Eleven kan utförligt och nyanserat diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.

förstå och påverka sin samtid.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

Förmåga att använda kunskaper om naturvetenskap för att diskutera, göra ställningstaganden och formulera olika handlingsalternativ.

Centralt innehåll

- Naturvetenskapligt förhållningssätt, hur man ställer frågor som går att undersöka naturvetenskapligt och hur man går till väga för att ställa företeelser i omvärlden under prövning.

Kunskapskrav Naturkunskap 1a och 1b

Aktiviteten bör inte ligga till grund för bedömning, men de diskussioner som uppstår skapar förutsättningar för eleverna att arbeta med följande kunskapskrav.

Värderingsövning djurförsök

NATURKUNSKAP / RELIGION / SAMHÄLLSKUNSKAP

Tid: 40–60 min

Aktivitet: En aktivitet som görs gemensamt med hela klassen i klassrummet.

Aktivitetens inriktning: Använd kunskaper för att göra personliga val

Kommentarer

Det finns många åsikter och tankar kring djurförsök om vad som är rätt och fel. Det som är intressant med djurförsök är att det sätter ett så tydligt fokus på etiska frågeställningar så som till exempel, nytta mot lidande, människans rätt mot djurens rätt, hur olika djur värderas osv. Här presenteras en värderingsövning i form av den klassiska "heta linjen"; eleverna ska ta ställning till ett antal påståenden för att sedan ställa sig på en värderingslinje i klassrummet. Att jobba med värderingsövningar är effektivt och roligt och ett bra sätt för att få eleverna att tänka efter och ta ställning, träna sig på att uttrycka och motivera sina åsikter, träna sig i att lyssna på andra och reflektera kring moraliska dilemman.

Några saker som är bra att tänka på när man leder värderingsövningar är:

- Uppmuntra deltagarna att göra personliga val.
- Var noga med att alla blir respekterade för sin åsikt. Ingen får värdera någon annans åsikt. Däremot får man ställa frågor till varandra.
- Det är tillåtet att ändra åsikt under övningens gång.
- Var neutral med dina egna åsikter under övningens gång. Efter övningen ska du svara ärligt om någon ställer en fråga till dig.
- Det bör vara ett visst tempo! Stanna inte upp för djupare diskussioner.
- Om någon fråga är väldigt het och det verkar finnas ett behov av att fortsätta diskutera den kan det vara bra att följa upp den efter övningen.
- Försök att ha ögonkontakt med alla men ställ bara frågor till de som vill säga något. Det ska alltid gå att säga "pass" som deltagare om man inte vill prata.
- Tacka alla deltagare när övningen är avslutad.

Förberedelser

Gå igenom påståendena och gör ett urval om du anser att det är nödvändigt.

Se till att skapa utrymme i klassrummet så att det går att markera en linje på golvet för eleverna att stå på. En variant är att skriva ut A4 bland med siffror från 1 till 6, där siffran 1 representerar "håller helt med" och siffran 6 motsvarar "håller inte med alls". På så sätt blir det tydligt för eleverna var de kan stå.

Den som leder övningen har ett stort ansvar att se till att alla vet vad som gäller för övningen och att påståendena läses upp tydligt och neutralt. Det är också viktigt att den som leder respekterar och kan hantera de frågor som kommer upp under övningens gång.

Avsluta och sammanfatta

Avsluta med en gemensam diskussion där ni sammanfattar de diskussioner som kommit upp under övningen. Den som vill fördjupa arbetet och skapa underlag för bedömning kan låta eleverna göra en skriftlig reflektion över de som framkommit i diskussionerna. I den reflektionen kan eleverna fördjupa sina tankar och även ges möjlighet att uttrycka åsikter och argument som kan ligga till grund för bedömning.

Kopplingar till kursplan Naturkunskap 1a och 1b

Ämnets syfte – ett urval

Undervisningen i naturkunskap ska leda till att eleverna utvecklar förståelse av hur naturvetenskapliga kunskaper kan användas i såväl yrkesliv som vardagsnära situationer och för att göra personliga val och ställningstaganden.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

Förmåga att använda kunskaper om naturvetenskap för att diskutera, göra ställningstaganden och formulera olika handlingsalternativ.

Centralt innehåll

- Naturvetenskapliga arbetsmetoder, till exempel observationer, klassificering, mätningar och experiment samt etiska förhållningssätt kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.

Kunskapskrav Naturkunskap 1a och 1b

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa enkla frågor samt för att ge enkla förklaringar och argument. Dessutom kan eleven ge några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger enkla argument för dessa.	I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa utforskande frågor samt för att ge förklaringar och argument. Dessutom kan eleven ge några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger välgrundade argument för dessa.	I diskussionen använder eleven kunskaper om naturvetenskap för att ställa utforskande frågor samt för att ge komplexa förklaringar och argument. Dessutom kan eleven ge några exempel på tänkbara ställningstaganden eller handlingsalternativ samt ger välgrundade och nyanserade argument för dessa.

Hur går ett djurförsök till?

NATURKUNSKAP

Tid: 60–80 min

Aktivitet: Elever arbetar självständigt eller i mindre grupper med innehållet på djurforsok.info.

Aktivitetens inriktning: Utveckla förståelse för hur naturvetenskapliga kunskaper kan användas.

Kommentarer

Precis som det förklaras i ingressen till aktiviteten så handlar den här övningen om att fördjupa sig mer i forskarnas arbetsmetoder när de utför djurförsök. Syftet med övningen är att få eleverna att förstå hur djurförsök går till, hur forskarna motiverar sin verksamhet samt vilka resultat som försöken leder till. I materialet under rubriken "Djur" finns ganska många utförligt beskrivna experiment där både metoder och resultat förklaras. Det finns exempel för i stort sett alla djur som idag används i forskningen. Här redovisas även en hel del av de framsteg som forskarna gjort med hjälp av djurförsök.

Eleverna uppmanas sedan att välja ett konkret forskningsprojekt för att sedan redovisa det i en presentationsmodell som utgår från syfte, metod, resultat, slutsatser och egen reflektion. Det finns ett värde i att eleverna använder sig av mallen när de undersöker sina forskningsprojekt, det underlättar den efterföljande diskussionen samt underlättar jämförelser. Dessutom visar modellen på ett enkelt sätt hur den vetenskapliga metoden genomförs.

Avsluta och sammanfatta

Låt gärna eleverna presentera sina projekt för klassen eller i tvärgrupper. Uppmana dem att ställa frågor och väcka de eventuella etiska frågor som kan dyka upp.

Aktiviteten lämpar sig väl för bedömning i de fall då eleverna redovisar skriftligt, även en muntlig redovisning är möjlig att använda som grund för att examinera delar av kunskapskraven.

Kopplingar till kursplan Naturkunskap 1a och 1b

Ämnets syfte – ett urval

Undervisningen i ämnet naturkunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i naturvetenskap samt förmåga att kritiskt värdera och ta ställning i frågor som har ett naturvetenskapligt innehåll. Undervisningen i naturkunskap ska leda till att eleverna utvecklar förståelse av hur naturvetenskapliga kunskaper kan användas i såväl yrkesliv som vardagsnära situationer och för att göra personliga val och ställningstaganden.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- Kunskaper om naturvetenskapens roll i aktuella samhällsfrågor och i förhållande till hållbar utveckling.

Centralt innehåll

- Naturvetenskapliga arbetsmetoder, till exempel observationer, klassificering, mätningar och experiment samt etiska förhållningssätt kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.
- Naturvetenskapligt förhållningssätt, hur man ställer frågor som går att undersöka naturvetenskapligt och hur man går till väga för att ställa företeelser i omvärlden under prövning.

Kunskapskrav Naturkunskap 1a och 1b

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Eleven kan översiktligt diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle	Eleven kan utförligt diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.	Eleven kan utförligt och nyanserat diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.
Dessutom kan eleven ge enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar översiktligt utifrån något exempel på vilket sätt en naturvetenskaplig teori har haft betydelse för samhällets framväxt.	Dessutom kan eleven ge enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar utförligt utifrån några exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.	Dessutom kan eleven ge enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar utförligt och nyanserat utifrån några exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.

Åsikter om djurförsök

RELIGION

Tid: 60–80 min

Aktivitet: Elever arbetar självständigt eller i mindre grupper med innehållet på djurforsok.info.

Aktivitetens inriktning: Undersök och analysera etiska frågor och ta ställning

Kommentarer

Den här aktiviteten handlar om att läsa en artikel där två personer redogör för sina ståndpunkter och argument i fråga om djurförsök. Det kan vara lämpligt om eleverna har arbetat med några av de inledande frågorna så att de har en grundläggande bild av vad djurförsök är och vad som gäller enligt lagen.

I artikeln framför Lars Klareskog, professor vid Karolinska institutet och Pernilla Nordström, ledamot i förbundsstyrelsen för Djurens rätt sina ställningstaganden och argument. Båda har utgått från etiska argument för att komma fram till olika ställningstaganden.

Syftet med aktiviteten är att eleverna ska identifiera och kunna tolka personernas argument för att sedan sortera in dem under olika etiska principer.

Åsikterna och argumenten är ganska tydliga i artikeln. Uppmana eleverna att klippa ut eller markera dessa så att de frigörs och kan användas i analysen av de etiska principerna. Här har vi valt att låta dem välja mellan de vanligaste etiska principerna, pliktetik, konsekvensetik/

utilitarism och sinnelagsetik. Är eleverna inte bekanta med dem bör dessa förtydligas. Använd lärobok eller slå på internet. Det kan vara på sin plats att diskutera och säkerställa att eleverna känner till de grundläggande skillnaderna.

Notera att de olika etiska principerna kan fungera på båda sidorna, och det som skiljer dem åt är hur man ser på och värderar djurens liv i förhållande till den nytta försöken anses bidra med.

Avsluta och sammanfatta

Avsluta aktiviteten genom att låta eleverna redovisa vad de kommit fram till. Kanske har de tolkat argumentet på olika sätt, låt de motivera hur de resonerat och sorterat in argumenten under de etiska principerna. Hur tänker de själva, vilka argument tycker eleverna väger tyngst? Vilka fakta använder de i sin argumentation?

För den som vill bedöma elevernas arbete så är det möjligt att koppla till den aspekt i kunskapskraven som behandlar de etiska modellerna och hur eleverna använder dem i sin egen argumentation.

Kopplingar till kursplan Religion 1 och 2

Ämnets syfte – ett urval

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna breddar, fördjupar och utvecklar kunskaper om religioner, livsåskådningar och etiska förhållningssätt och olika tolkningar när det gäller dessa.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att använda etiska begrepp, teorier och modeller.

Centralt innehåll

- Tolkning och analys av olika teorier och modeller inom normativ etik samt hur dessa kan tillämpas. Etiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.
- Etiska begrepp, teorier och modeller. Tillämpning av dessa på frågor som är relevanta för karaktärsämnen, till exempel biomedicinsk etik, djuretik, miljöetik eller etik i mellanmänskliga relationer. (RELIGION 2)

Kunskapskrav Religionskunskap 1

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Eleven kan översiktligt beskriva vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller, genomföra en enkel analys av modellerna och använda dem för att ge enkla argument i någon fråga.	Eleven kan utförligt beskriva vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller, genomföra en analys av modellerna och använda dem för att ge välgrundade argument i någon fråga.	Eleven kan utförligt och nyanserat beskriva vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller, genomföra en komplex analys av modellerna och använda dem för att ge välgrundade och nyanserade argument i några frågor.

Granska argumenten och ta ställning

RELIGION

Tid: 60–80 min

Aktivitet: Elever arbetar självständigt eller i mindre grupper.

Aktivitetens inriktning: Använda etiska begrepp, teorier och modeller samt formulera en åsikt

Kommentarer

Den här aktiviteten har liknande inriktning som "Åsikter om djurförsök". Här har några citat plockats ut som tydligt visar de olika ståndpunkterna, eleverna behöver alltså inte läsa och söka i artikeln utan kan fokusera mer på att ta ställning till och analysera de argument som läggs fram i förhållande till sin egen uppfattning. Även här kan det vara bra om eleverna har arbetat något med de grundläggande frågorna om djurförsök, så att de har en uppfattning om vad som gäller.

Kort om varje argument:

- "Det är oetiskt att inte göra djurförsök. Gjorde..." Det här argumentet vilar tydligt på ett konsekvensetiskt och utilitaristisk synsätt. Den nytta försöken resulterar i (läkemedel) är betydligt värdefullare än de lidande djuren utsätts för. Alternativet hade varit att människor plågas i stället. Betydligt sämre enligt citatet.
- "Djurförsök har varit nödvändiga för ..." Även detta citat visar tydligt konsekvensetiskt förhållningssätt där människans värderas högre än djuren. Människor i behov av läkemedel ställs mot laboratoriemöss, valet är enkelt enligt citatet.
- "Om vi accepterar principen att människan använder djur för egna syften, måste ..." Det är citatet lutar sig mot pliktetik, har vi accepterat att vi använder djur för egna syften bör det även gälla djurförsök. Dock ska även djuren omfattas av det regelverk som finns.

Citat emot

- ”Djur kan, liksom människor, känna smärta ...” Det här argumentet utgår från hur man värderar smärta, att smärta och lidande inte kan accepteras oavsett djur eller människa. Argumentet utgår också från att djuren är individer med ett egenvärde. En individ med ett egenvärde har rätt att bli behandlad med respekt, oavsett hur viktig eller användbar denna individ är för andra. Ett pliktetiskt förhållningssätt.
- ”Många utgår helt oreflekterat från att människors lidande...” Här ifrågasätts varför människans lidande anses viktigare. Allt lidande är ont och bör minimeras. Att inte visa hänsyn till andra djur enbart för att de tillhör en annan art är för djuretiker en slags artdiskriminering och kan likställas med andra former av förtryck, som rasism och könsdiskriminering.
- ”Det är lätt att förespråka djurförsök om det gäller ...” Det här argumentet problematiserar vårt förhållande till djuren, det är svårare att utsätta någon för smärta som vi har ett känslomässigt förhållande till. Argumentet skulle kunna tolkas som en form av sinnelagsetiskt förhållningssätt.

Kopplingar till kursplan Religion 1 och 2

Ämnets syfte – ett urval

Undervisningen i ämnet religionskunskap ska syfta till att eleverna breddar, fördjupar och utvecklar kunskaper om religioner, livsåskådningar och etiska förhållningssätt och olika tolkningar när det gäller dessa.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att använda etiska begrepp, teorier och modeller.

Centralt innehåll

- Tolkning och analys av olika teorier och modeller inom normativ etik samt hur dessa kan tillämpas. Etiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.
- Etiska begrepp, teorier och modeller. Tillämpning av dessa på frågor som är relevanta för karaktärsämnen, till exempel biomedicinsk etik, djuretik, miljöetik eller etik i mellanmänskliga relationer. (RELIGION 2)

Kunskapskrav Religionskunskap 1

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Eleven kan översiktligt beskriva vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller, genomföra en enkel analys av modellerna och använda dem för att ge enkla argument i någon fråga.	Eleven kan utförligt beskriva vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller, genomföra en analys av modellerna och använda dem för att ge välgrundade argument i någon fråga.	Eleven kan utförligt och nyanserat beskriva vad som utmärker några normativa etiska teorier och modeller, genomföra en komplex analys av modellerna och använda dem för att ge välgrundade och nyanserade argument i några frågor.

Djurförsöksetisk nämnd – vilka ansökningar ska du godkänna

NATURKUNSKAP

Tid: 60–80 min

Aktivitet: Elever arbetar självständigt eller i mindre grupper med innehållet på djurförsök.info.

Aktivitetens inriktning: Diskutera etiska förhållningssätt kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.

Kommentarer

Aktiviteten handlar om att tänka sig in i en situation som ledamot i en av de djuretiska nämnderna och ta ställning till några ansökningar som kommit in. Syftet med övningen är att ge en viss inblick i hur en etisk prövning går till och att få eleverna att reflektera kring de grunder som etiska prövningen vilar på.

För att aktiviteten ska ge god effekt bör eleverna ha grundläggande kunskaper om vad som gäller vid djurförsök och något om det regelverks som finns. Arbeta gärna med några av de frågor som under aktiviteten "Vad vet du om djurförsök?".

Man tjänar på att förtydliga uppgiften tillsammans med eleverna och gå igenom vad den handlar om. Även de tre kriterier som finns beskrivna bör diskuteras och problematiseras, var går gränsen mellan lidande och nytta? Vad innebär det att många människor gynnas?

Bedömningen av ansökningarna ska kunna motiveras utifrån dessa kriterier.

Kommentarer till ansökningarna citat från texter från materialet

Ansökan 1.

Skulle sannolikt inte godkännas. Många gånger ställs nämnden inför svåra överväganden, ibland är det lättare att ta ställning. För att lösa människors lyxproblem ska inte djur användas. Det är Anita Wengdells bestämda uppfattning. Hon minns ett ärende om honkatters infertilitet.

”Det handlade om att hitta orsakerna bakom varför katter som löper normalt och som parar sig ändå inte blir dräktiga. Varför i hela friden ska man lägga ner pengar på den typen av försök när man vet hur många katter som överges varje år och behöver ett hem? Det är ett lyxproblem för raskattföreningar, och i såna fall har jag reserverat mig och i bästa fall fått fler med mig.”

Ansökan 2.

Skulle sannolikt godkännas.

”Visst kan det vara plågsamt för djuren att de görs till diabetiker eller blir cancersjuka, och vi försöker till exempel sätta gränser för hur stora tumörerna får bli för att undvika så mycket lidande som möjligt. Ändå – i de här fallen, där man kanske kan komma fram till ett botemedel för cancersjuka barn, är syftet gott och jag kan acceptera ett visst lidande”, säger Anita Wengdell.

”För mig är det enkelt” fyller Mats Sjöquist i. ”Kan jag lindra lidandet för människor eller för andra djur med några väl genomtänkta djurförsök, då är de motiverade. Insulinet upptäcktes med hjälp av djurförsök, men bland diabetiker är överdödligheten fortfarande stor och lidandet ofta livslångt.”

Ansökan 3.

Tveksamt om den godkännas. ”Lidandet för djuret måste vägas mot syftet, vilket försök det än gäller. Men även ett till synes okomplicerat försök utan lidande för djuret ska ifrågasättas om syftet är otydligt”, säger Mats Sjöquist. Han bläddrar i pappersbunten med ärenden och pekar på ett där syftet är att undersöka vilken typ av foder hästar föredrar att äta. Nämnden måste ta ställning till om ett sådant försök är av allmänt intresse.

”Vid en första anblick kan man tycka att det är väl bra att veta om hästar gillar 55 eller 75 procents torrfoder, men om det är ett sätt att få travhästar att springa ännu fortare, eller att göra utfodringen så bekväm som möjligt, då börjar syftet bli lite mer haltande.”

”Det har hänt att vi fått någon ansökan där det står att andra metoder är för dyra. Det finns absolut inget stöd i lagen för sådana skäl. Finns andra metoder ska de användas. Punkt slut”, deklarerar Anita Wengdell.

Ansökan 4.

Skulle godkännas. Den forskningen pågår sedan 2000. Ett tydligt exempel där allmännyttan går får det lidande som grisarna utsätts för.

Ett barn av hundra föds med någon form av hjärtfel. Ett av de vanligaste felen är hål i skiljeväggen mellan förmaken. Traditionellt har det åtgärdats med öppen kirurgi, men tack vare försök på grisar används idag en mer skonsam kateterbunden metod. Björn Söderberg,

överläkare vid Drottning Silvias barn- och ungdomssjukhus i Göteborg, har varit med och utvecklat en kateterbaserad behandlingsmetod mot de här problemen. ”Fördelen med katetermetoden är snabbheten. Man gör ingreppet ena dagen och får gå hem nästa. Vid en traditionell operation ligger patienten på sjukhus en vecka och är sedan sjukskriven ytterligare ett par veckor”, säger han.

Avsluta och sammanfatta

Avsluta aktiviteten genom att diskutera skillnaderna mellan elevernas bedömningar och de bedömningar som sannolikt skulle skett. Är det några skillnader? Vilka diskussioner kommer upp?

I de fall där eleverna har motiverat och resonerat kring sin bedömning med utgångspunkt från etiska resonemang och de kriterierna är det möjligt att göra en bedömning utifrån två av kunskapskravens aspekter.

Kopplingar till kursplan Naturkunskap 1a och 1b

Ämnets syfte – ett urval

Undervisningen i naturkunskap ska leda till att eleverna utvecklar förståelse av hur naturvetenskapliga kunskaper kan användas i såväl yrkesliv som vardagsnära situationer och för att göra personliga val och ställningstaganden.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- Kunskaper om naturvetenskapens roll i aktuella samhällsfrågor och i förhållande till hållbar utveckling.

Centralt innehåll

- Naturvetenskapliga arbetsmetoder, till exempel observationer, klassificering, mätningar och experiment samt etiska förhållningssätt kopplade till det naturvetenskapliga utforskandet.
- Naturvetenskapligt förhållningssätt, hur man ställer frågor som går att undersöka naturvetenskapligt och hur man går till väga för att ställa företeelser i omvärlden under prövning.

Kunskapskrav Naturkunskap 1a och 1b

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Eleven kan översiktligt diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle	Eleven kan utförligt diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.	Eleven kan utförligt och nyanserat diskutera frågor med naturvetenskapligt innehåll som har betydelse för individ och samhälle.
Dessutom kan eleven ge enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar översiktligt utifrån något exempel på vilket sätt en naturvetenskaplig teori har haft betydelse för samhällets framväxt.	Dessutom kan eleven ge enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar utförligt utifrån några exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.	Dessutom kan eleven ge enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar utförligt och nyanserat utifrån några exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.

Det goda samhället

RELIGION

Tid: 80–120 min

Aktivitet: Elever arbetar självständigt med innehållet på djurforsok.info.

Aktivitetens inriktning: Resonera kring etiska och moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.

Kommentarer

Det här är en skrivuppgift som förutsätter att eleverna har en viss uppfattning om det moraliska dilemma som finns mellan människans och djurens rätt.

Syftet är att reflektera hur våra föreställningar och värderingar kan förändras med tiden, hur dessa skulle kunna återspeglas i ett framtida samhälle. Vad är ett gott samhälle? Vad skulle forskningen kunna leda till för att skapa ett bättre samhälle, för alla både djur och människor? Hur skulle våra värderingar kunna förändras i en tid då vi vet mer om djur och natur?

I materialet finns texter som behandlar den historiska synen på djur samt även hur olika personer resonerar i frågan.

Avsluta och sammanfatta

Förslaget att eleverna presenterar sin berättelse i form av en essä är ett sätt att skapa en tydligare ram kring uppgiften. Givetvis går det bra att låta eleverna välja andra former att presentera sin berättelse. Syften är dock att få dem att resonera kring moraliska föreställningar kopplat till ett gott liv och hur det skulle kunna speglas i ett gott samhälle. För den som vill bedöma uppgiften finns stöd för det under ett av kunskapskraven.

Kopplingar till kursplan Religion 1 och 2

Ämnets syfte – ett urval

Undervisningen ska leda till att eleverna utvecklar kunskaper om hur människors moraliska förhållningssätt kan motiveras utifrån religioner och livsåskådningar. De ska ges möjlighet att reflektera över och analysera människors värderingar och trosföreställningar och därigenom utveckla respekt och förståelse för olika sätt att tänka och leva.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla följande:

- Förmåga att undersöka och analysera etiska frågor i relation till kristendomen, andra religioner och livsåskådningar.

Centralt innehåll

- Tolkning och analys av olika teorier och modeller inom normativ etik samt hur dessa kan tillämpas. Etiska och andra moraliska föreställningar om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara.

Kunskapskrav Religionskunskap 1

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Eleven för enkla resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.	Eleven för välgrundade resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.	Eleven för välgrundade och nyanserade resonemang om vad ett gott liv och ett gott samhälle kan vara utifrån dygdetiska och andra moraliska föreställningar.

Fakta och myter om djurförsök – gör en kritisk granskning av informationskällor

NATURKUNSKAP/SAMHÄLLSKUNSKAP

Tid: 80–120 min

Aktivitet: Elever arbetar självständigt eller i mindre grupper med att granska andra källor.

Aktivitetens inriktning: Söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

Kommentarer

I den här aktiviteten ska eleverna granska några hemsidor som behandlar djurförsök på olika sätt. Till aktiviteten presenteras tre hemsidor som representerar ett positivt förhållningssätt till djurförsök och tre som står för en mer restriktiv syn på djurförsök.

Syftet är visa på olika aktörers förhållningssätt till djurförsök samt att låta eleverna göra en kritisk granskning av hemsidorna.

Att utveckla den källkritiska förmågan går igenom i flera ämnen, och den här aktiviteten kan falla in under både naturkunskap och samhällskunskap.

Låt eleverna välja och kritiskt granska två hemsidor som har olika utgångspunkt och jämföra dessa.

Avsluta och sammanfatta

Avsluta gärna genom att eleverna presenterar för varandra de slutsatser de kommit fram till i sin granskning. Kanske har de bedömt sidorna på olika sätt? Vad ligger till grund för bedömningen? Hur har de källkritiska kriterierna använts?

Det finns en tydlig koppling till en aspekt i kunskapskraven för både naturkunskap och samhällskunskap och utifrån den går det att göra en bedömning av elevernas arbeten.

Naturkunskap, ämnets syfte – ett urval

Undervisningen i ämnet naturkunskap ska syfta till att eleverna utvecklar kunskaper i naturvetenskap samt förmåga att kritiskt värdera och ta ställning i frågor som har ett naturvetenskapligt innehåll..

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- Kunskaper om hur naturvetenskap organiseras samt hur den kan granskas kritiskt och användas för kritisk granskning.

Centralt innehåll Naturkunskap 1

- Hur naturvetenskap kan granskas kritiskt samt hur ett naturvetenskapligt förhållningssätt kan användas för att kritiskt pröva ovetenskapligt grundade påståenden.

Kunskapskrav Naturkunskap 1a och 1b

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Dessutom kan eleven ge enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar översiktligt utifrån något exempel på vilket sätt en naturvetenskaplig teori har haft betydelse för samhällets framväxt.	Dessutom kan eleven ge enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar utförligt utifrån några exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.	Dessutom kan eleven ge enkla exempel på hur teorier kan prövas genom kritisk granskning, samt diskuterar utförligt och nyanserat utifrån några exempel på vilket sätt naturvetenskapliga teorier har haft betydelse för samhällets framväxt.

Samhällskunskap, ämnets syfte

Ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant. Det omfattar förmåga att söka, strukturera och värdera information från olika källor och medier samt förmåga att dra slutsatser utifrån informationen.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- Förmåga att söka, kritiskt granska och tolka information från olika källor samt värdera källornas relevans och trovärdighet.

Centralt innehåll samhällskunskap 1b

- Metoder för att kritiskt bearbeta information, till exempel källkritik.

Kunskapskrav samhällskunskap 1a1, 1a2, 1b

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor samt göra enkla reflektioner om deras relevans och trovärdighet.	I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med viss säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor samt göra välgrundade reflektioner om deras relevans och trovärdighet utifrån syftet.	I arbetet med samhällsfrågor kan eleven med säkerhet söka, granska och tolka information från olika källor, redovisa sina källor samt göra välgrundade och nyanserade reflektioner om deras relevans och trovärdighet utifrån syftet.

Uttryck din åsikt – skriv en debattartikel

SAMHÄLLSKUNSKAP

Tid: 80–120 min

Aktivitet: Elever arbetar självständigt med innehållet på djurförsök.info.

Aktivitetens inriktning: Analysera djurförsök och argumentera för en ståndpunkt.

Kommentarer

Djurförsök är en fråga som väcker diskussion och känslor, det är därför ett tacksamt ämne att använda för att träna sin förmåga att uttrycka åsikter i en debattartikel.

Det kan vara värt att låta eleverna arbeta med några delar av materialet som ger en grundläggande inblick i vad det handlar om, till exempel aktiviteten "Vad kan du om djurförsök?". Det är en fördel att vara bekant med själva begreppet, omfattningen och vilket regelverks som styr forskningen med djurförsök. Även de delar av materialet där olika företrädare redogör för sina åsikter kan vara bra att sätta sig in i och hämta argument ifrån. I anvisningen hänvisas till några delar i materialet som hjälper eleven att skapa sig en bild av ämnesområdet.

De förslag på rubriker ska ses som förslag. Det är givetvis bäst om eleverna själva formulerar sin rubrik utifrån den ståndpunkt som ska behandlas i debattartikeln.

Avsluta och bedöma

Uppmana eleverna att "publicera", eller låta andra elever läsa och reagera på artiklarna. Det kan ge upphov till intressanta diskussioner och samtal.

Att bedöma artiklarna är möjligt då de faller in under åtminstone ett av kunskapskravens aspekter.

Kopplingar till kursplanen

Ämnets syfte – ett urval

Eleverna ska ges möjlighet att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt till samhällsfrågor och en förståelse av det vetenskapliga arbetet med samhällsfrågor. Dessutom ska undervisningen bidra till att skapa förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- Kunskaper om hur naturvetenskap organiseras samt hur den kan granskas kritiskt och användas för kritisk granskning.
- Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Centralt innehåll Samhällskunskap 1b

- Presentation i olika former och med olika tekniker med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar och rapporter.

Kunskapskrav samhällskunskap 1a1, 1a2, 1b

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Eleven diskuterar översiktligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge enkla argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.	Eleven diskuterar utförligt orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge välgrundade argument för sina ståndpunkter och värderar med enkla omdömen andras ståndpunkter.	Eleven diskuterar utförligt och nyanserat orsakerna och konsekvenserna samt möjliga lösningar på samhällsfrågorna. Eleven kan ge nyanserade argument för sina ståndpunkter och värderar med nyanserade omdömen andras ståndpunkter.

Undersök attityder och kunskaper om djurförsök

SAMHÄLLSKUNSKAP

Tid: 200 min

Aktivitet: Elever arbetar i mindre grupper med innehållet på djurförsök.info och med att göra en egen undersökning.

Aktivitetens inriktning: Analysera samhällsfrågor med hjälp av samhällsvetenskapliga metoder

Kommentarer

Den här aktiviteten bygger på att eleverna utformar, genomför och tolkar resultatet av en egen undersökning. Det är ett intressant arbetssätt som kan ge upphov till en hel del spännande diskussioner. Syftet med aktiviteten är att eleverna via en egen enkätundersökning ska ta reda på vilka kunskaper och attityder som finns hos en grupp i deras närhet. Hur ska frågorna ställas och vilka slutsatser kan man dra av de resultat som enkäten visar? Arbetssättet kan öppna upp diskussioner kring hur man använder enkätundersökningar som t.ex. valundersökningar, attitydundersökningar m.m.

Förberedelserna är en viktig del av arbetet, det är värt att eleverna lägger tid på att formulera vad de vill ta reda på och sedan är noggranna med hur frågorna formuleras.

I anvisningarna ges några enkla tips för hur själva enkäten kan tas fram, och det kan vara på sin plats att poängtera att inte krångla till det, ”enkelt och tydligt” är att föredra här.

Arbetsgången som presenteras är också en hjälp för att hålla isär de olika faserna så att själva arbetsgången blir tydlig.

Avsluta och sammanfatta

Den här aktiviteten lämpar sig mycket väl för en muntlig presentation där eleverna får berätta hur de arbetat, resultatet samt slutsatserna de kommit fram till.

Om flera grupper genomfört undersökning med olika utgångspunkter kan det vara intressant att diskutera resultaten och hur de kommit fram till sina slutsatser.

Den som vill bedöma aktiviteten kan göra det med utgångspunkt från delar av två aspekter i kunskapskraven.

Kopplingar till kursplanen

Ämnets syfte – ett urval

Eleverna ska ges möjlighet att utveckla ett vetenskapligt förhållningssätt till samhällsfrågor och en förståelse av det vetenskapliga arbetet med samhällsfrågor. Dessutom ska undervisningen bidra till att skapa förutsättningar för ett aktivt deltagande i samhällslivet. Ett komplext samhälle med stort informationsflöde och snabb förändringstakt kräver ett kritiskt förhållningssätt och eleverna ska därför ges möjlighet att utveckla ett sådant.

Undervisningen ska ge eleverna förutsättningar att utveckla:

- Kunskaper om hur naturvetenskap organiseras samt hur den kan granskas kritiskt och användas för kritisk granskning.
- Förmåga att uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.

Centralt innehåll Samhällskunskap 1b

- Samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder i samband med undersökningar av samhällsfrågor och samhällsförhållanden. Exempel på metoder för att samla in information är intervju, enkät och observation. Exempel på metoder för att bearbeta information är statistiska metoder, samhällsvetenskaplig textanalys, argumentationsanalys och källkritik.
- Presentation i olika former och med olika tekniker med betoning på det skriftliga och muntliga, till exempel debatter, debattartiklar och rapporter.

Kunskapskrav samhällskunskap 1a1, 1a2, 1b

E – ett urval	C – ett urval	A – ett urval
Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera någon orsak och konsekvens. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder.	Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifiera några orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med viss säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med enkla omdömen.	Eleven kan analysera samhällsfrågor och identifierar flera orsaker och konsekvenser. I analysen använder eleven med säkerhet samhällsvetenskapliga begrepp, teorier, modeller och metoder samt värderar dem med nyanserade omdömen.
Eleven kan, med viss säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer.	Eleven kan, med viss säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna	Eleven kan, med säkerhet och på ett strukturerat sätt, uttrycka sina kunskaper i samhällskunskap i olika presentationsformer samt formulera sig självständigt i förhållande till källorna.